

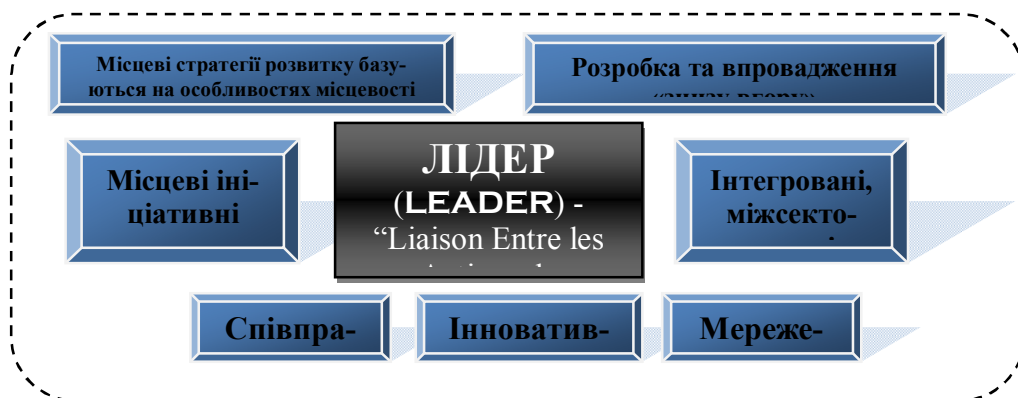

Рис. 1 Сім ключових пунктів програми LEADER

Джерело: розроблено на основі [3]

Рекомендації.

Враховуючи проголошений влітку 2010р. міністерством аграрної політики України курс на сільський розвиток на базі громад „Нова сільська громада” перехід на сільський розвиток на європейських принципах актуалізується. У цьому контексті нами виділено 6 основних підфункцій, які покликані забезпечувати розвиток подібних програм в українських умовах, які слід включити в функції міністерства аграрної політики. Міністерство АП має ініціювати та фінансово забезпечувати наступні види діяльності в сфері сільського розвитку:

1. Громадська робота (capacity building) – пошук у місцевих громадах людей, які можуть стати основою майбутнього проекту, лідери, які відкриті інновативному мисленню та мають уявлення про майбутнє даної місцевості;
2. Суспільне обговорення (bringing together) – організація селянських зустрічей, обговорень, семінарів для місцевих мешканців для спільного обговорення ідей та можливих проектів розвитку;
3. Аналіз території (territory analysis) – аналіз наявних активів даної території, вивчення

всіх доступних точок зору щодо бачення майбутнього даної місцевості (вивчення ідей представників різних верств громади) та досягнення компромісного бачення майбутнього серед членів громади;

4. Ідентифікація наявних видів діяльності (identifying existing activities) – вивчення наявних в даній місцевості видів діяльності та ініціатив підприємців;

5. Створення партнерства (creation of a partnership) – зібрання разом місцевих лідерів, представників влади та бізнесу, а також всіх зацікавлених осіб в партнерську організацію «місцева ініціативна група» (local action group, LAG);

6. Розробка стратегії місцевого розвитку (preparation of a local development strategy) – формалізація всіх попередніх кроків в підготовлений документ по розвитку даної місцевості. Ця стратегія стає основою для місцевої ініціативної групи в розробці конкретних проектів, для подальшого отримання фінансування на конкурсній основі (процедури розгляду та прийняття проекту від кожної громади є прозорими, загальнодоступними та уніфікованими).

Література

1. Fehér I.: The challenges of Hungarian agricultural sector in EU accession. 8th International Agri-Economic Scientific Days, Gyöngyös, 2002 March 26-27, Volume IV. p.238- 244.
2. Fehér I.: The integretad rural development policy of the European Union. Book. Editor, SZIE GTK Európean Study Center. Gödöllő. 2002. 68 p.
3. The LEADER Approach: A Basic Guide, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2006
4. Submission on the Reform of Common Agricultural Policy Post 2013 by the European LEADER Association for Rural Development, ELARD, Brussel, June 2010
5. Ф. Фукуяма Конец истории и последний человек/Ф.Фукуяма//. – М.: Издательство АСТ. – 2004. – 392 с.
6. Аграрний сектор України на шляху до євро інтеграції / [За ред. О.М.Бородіної]. - . Ужгород: ІВА, 2006. - С.130-144

УДК 339.924

ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ З КРАЇНАМИ ЄС: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНИХ ПРІОРИТЕТІВ У СУМСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Лісова Л.О.

В статті автором проведено аналіз зовнішньої торгівлі Сумської області з країнами ЄС та перспектив реалізації європейських та євроатлантичних пріоритетів.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Державотворчі процеси, що розгорнулися в Україні з початку 1990-х років, супроводжувалися значним зростанням в суспільстві зацікавленості до зовнішньополітичного курсу, до набуття Україною власної європейської ідентичності [1]. Євроінтеграційна політика України є багаторівневою, що охоплює як взаємини України з державами та інституціями Європейського Союзу, так і з тими державами, що залишаючись за межами ЄС прагнуть набуття членства в даній структурі. Але для України європейська інтеграція залишається ключовим пріоритетом зовнішньої політики та стратегією здійснення системних соціально-економічних реформ, що підтверджено під час зустрічей Президента України В.Ф. Януковича з керівництвом інституцій Європейського Союзу (1 березня 2010 р., м. Брюссель) [2].

Проблеми підвищення ефективності діяльності України на ринку Європейського Союзу мають значення, що виходить далеко за межі суто комерційної утилітарності. Вони є важливим компонентом загальної стратегії інтеграції країни до Європейського Союзу і водночас - індикатором, який дозволяє оцінювати результативність, з одного боку, внутрішніх економічних реформ в Україні, а з іншого - її євроінтеграційного курсу.

Проблеми, що виникають на шляху європейської інтеграції України, є комплексними та зумовлюються як внутрішніми чинниками (низькою конкурентоспроможністю значного числа вітчизняних виробників, обмеженістю фінансових ресурсів, нерозвинутістю форм і методів діяльності на висококонкурентних ринках), так і зовнішніми - наприклад, дискримінаційними обмеженнями, що застосовуються до українських експортерів з боку ЄС. Важливою особливістю прояву зазначених проблем сьогодні є те, що вони постають у контексті майбутнього розширення Європейського Союзу, яке зумовить істотні зміни в його розвитку, створить як нові можливості, так і нові ризики. Таким чином, вивчення особливостей торгових відносин одного з найбільших сусідів нашої країни - Європейського Союзу на сьогодні важко перебільшити, що й обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематика процесів реалізації європейських та євроатлантичних пріоритетів інтеграції України представлена у вітчизняній та зарубіжній літературі. Окремі питання співпраці України з Євросоюзом висвітлено у монографіях і навчально-методичній літературі, публікаціях журнальної і газетної періодики, зокрема у працях Т.Шинкаренка, С.Василенко, Д.Вайгертнера, Б.Гаврилишина, Д.Гелена, І.Ілька, О.Ковальової, Є.Кіш, В.Копійки, С.Максименка, О.Павлюка,

З.Петренка, О.Стельмаха, М.Палінчака, М.Лендъел, А.Люїс й інших. Проте, хоча питання відносин України з ЄС та інтеграції взагалі й привернули увагу науковців після проголошення незалежності України, системних досліджень із стратегічного напрямку державної політики України недостатньо. Також, незважаючи на досить значну кількість проведених і представлених результатів досліджень вітчизняними вченими, ця проблематика найповніше представлена у розробках неурядових аналітичних центрів та наукових статтях. Отже, існує потреба проведення комплексного дослідження стану і перспектив відносин Україна — ЄС, яке б висвітлювало малодосліджені аспекти проблеми — регіональну співпрацю, яка сьогодні набуває все більшої ваги в контексті розбудови просторів.

Формулювання цілей статті. Метою статті є вивчення, аналіз економічної співпраці України з країнами Європейського Союзу та перспектив реалізації європейських і євроатлантичних пріоритетів інтеграція Сумської області.

Поставлена мета обумовила необхідність вирішення ряду взаємопов'язаних цілей:

- розкрити основні напрями співпраці і шляхи інтеграції України до ЄС;
- дати характеристику сучасного стану зовнішньоторговельного обороту України та Сумської області з країнами ЄС;
- проаналізувати динаміку торговельних відносин Сумської області з ЄС;
- обґрунтувати перспективи розвитку України з країнами ЄС.

Виклад основного матеріалу. Країни ЄС є тим індустриальним ядром й економічною силою, яка визначає характер і тенденції господарського та соціально-політичного розвитку всього західноєвропейського регіону, а також його позиції у світовому господарстві.

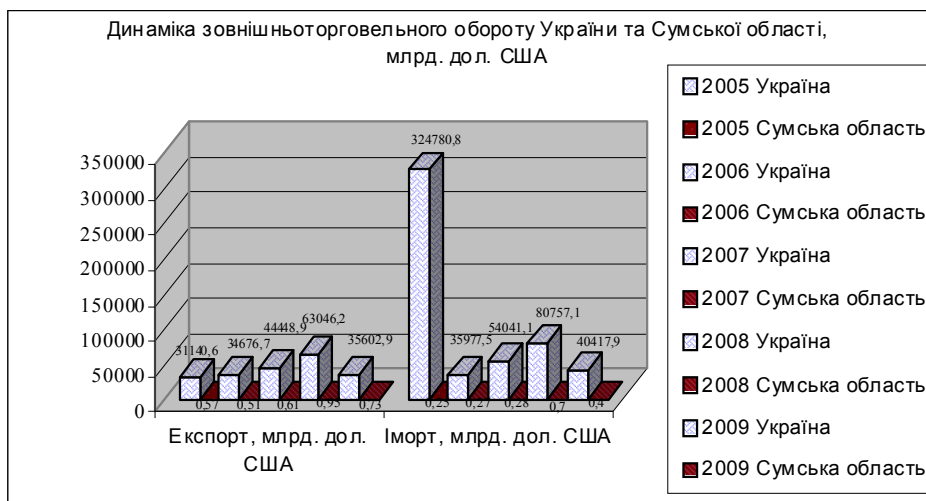
Питання інтеграції до Європейського Союзу стало одним із політичних та економічних пріоритетів України. Завдання забезпечення європейської інтеграції України включено в Урядову програму як пріоритетне, тому значно зростає роль регіонів у втіленні ключових напрямів Програми та виникає необхідність у якісно новій регіональній політиці. Реалії сьогодення в інтеграційних процесах України є підсумком регіональної інтеграції, яка сформувала основні засади в торговельно-економічних відносинах нашої держави.

Сумська область сьогодні веде торгівлю з 95 країнами світу. Зовнішньоторговельний оборот товарів та послуг Сумської області у 2009 році склав 1195,6 млн. дол. США. Позитивною тенденцією зовнішньої торгівлі області залишається висока питома вага експортованої продукції з високим ступенем переробки та

спрямованість на експорт готових виробів і високотехнологічної продукції.

Частка області у загальнодержавних поставках складає 1,8% експорту і 0,9% імпорту та

відповідає 13 місцю по експорту та 14,15,16 місцям з Волинською та Житомирською областями по імпорту серед регіонів України (рис. 1).

Джерело: [4].

Для зовнішньої торгівлі регіону товарами у 2009 році характерним, як і в цілому для України, є різкий спад її обсягів, пов'язаний зі світовою фінансовою та економічною кризою. Обсяг світової торгівлі в 2009 році скоротився на 12 відсотків порівняно з попереднім роком (заява керівника Світової організації торгівлі (СОТ) Паскаля ЛАМІ).

Скорочення торгівлі було викликано різким падінням глобального попиту, а також протекціоністськими заходами, здійсненими деякими країнами. Навіть члени Світової організації торгівлі вдалися до порушень норм і угод СОТ для захисту внутрішнього ринку від імпорту товарів та послуг. Значний вплив на скорочення обсягів зовнішньої торгівлі мала непомірною ціна на імпортований газ, що спричинило обвальне падіння експорту хімічної продукції та, практично, зупинки найбільшого в Україні виробника такої продукції ВАТ "Сумхімпром".

У 2009 році частка країн СНД в експорті товарів області досягла найбільших показників. Частка країн СНД почала зменшуватись з 2003 року при одночасному збільшенні питомої ваги країн ЄС. Проте 2008 рік порушив цю тенденцію: частка країн СНД почала зростати, в той час як частка торгівлі з країнами Європейського Союзу впала.

Протягом 2009 р. спостерігалось різке зниження експортних відвантажень до цих країн, але темпи зростання значно знизились. У порівнянні з попереднім роком експорт зменшився на 56,2% і становив 70,3 млн. доларів США. Імпортні надходження при цьому знизились на 8% і склали 252,2 млн. доларів США. Сальдо зовнішньої торгівлі товарами залишається традиційно від'ємним – 181,9 млн. доларів США і у порівнянні з 2008 роком зросло в 1,6 рази (див. табл. 1).

Таблиця 1

Баланс зовнішньоторговельного обороту товарами області за 2005-2009 роки

Структура ЗТО	Роки	Зовнішньоторговельний оборот області (ЗТО), млн.дол. США	Експорт, млн.дол. США	Імпорт, млн.дол. США	Сальдо, млн.дол. США
Країни СНД	2005	497,0	398,5	98,5	300,0
	2006	430,7	323,4	107,3	216,1
	2007	575,5	450,1	125,4	324,7
	2008	777,8	596,2	181,7	414,5
	2009	616,6	533,9	82,7	451,2
Росія	2005	345,9	265,0	80,9	184,1
	2006	323,7	234,0	89,7	144,3
	2007	394,2	300,4	93,8	206,6
	2008	504,6	395,7	108,9	286,8
	2009	416,1	341,1	75,0	266,1
Країни ЄС	2005	176,4	65,5	110,9	-45,4
	2006	211,7	80,7	131,0	-50,3
	2007	322,9	127,2	195,7	-68,5
	2008	434,4	160,4	274,0	- 113,6
	2009	322,5	70,3	252,2	-181,9

Джерело: [3].

Все ж таки, країни Європейського Союзу другі за обсягами споживання товарів області після країн СНД. Найбільші сталі контакти існують у взаємовідносинах області з країнами СНД та Європи, а зв'язки з країнами Афро-Азіатського регіону мають нестабільний характер і кількість країн-партнерів постійно коливається.

Головними партнерами у зовнішній торгівлі з країнами ЄС є Німеччина, Румунія, Польща, Італія, Латвія, Сполучене Королівство. На ці країни припадало більше половини загального експорту та імпорту до ЄС.

Щодо товарної структури експорту до європейський країн, найбільше виробники області постачали на ринки цих країн хімічної продукції (35% у загальному обсязі експорту до країн ЄС), продукції машинобудування (25,4%), деревини та виробів з неї (12,3%), взуття та головні убори (11,7%).

Одночасно з країн ЄС до області найбільше завезено готових харчових продуктів (53% від загального обсягу імпорту з країн ЄС), продукції машинобудування (7,6%), недорогоцінних металів та виробів з них (7,2%), полімерних матеріалів, пластмаси та каучуку (5,5%).

Важливим у розширенні географії зовнішньоторговельних партнерів є робота обласної державної адміністрації з торгово-економічними місіями іноземних держав, розвиток маркетингової діяльності, виконання підприємствами поглиблених досліджень товарного ринку, ринків збуту, конкурентного середовища, активізація виставкової та рекламної діяльності, розширення мережі представництв підприємств в інших країнах, сертифікація продукції за міжнародними стандартами.

З метою освоєння нових світових товарних ринків, розширилась номенклатура конкурентоспроможної продукції, сертифікованої у відповідності зі світовими стандартами. Активізувалась інноваційна діяльність. Пріоритетними напрямками були технологічна підготовка виробництва, дослідження та розробки, освоєння виробництв нових видів продукції.

Особливо активну роботу в цьому напрямку проводить ВАТ "СНВО ім. Фрунзе", яке входить до першої п'ятірки найпотужніших підприємств України і являється флагманом вітчизняного машинобудування та одним з найбільших підприємств Європи. Підприємство експортує близько 90% виробленої продукції, а це один з найкращих показників не лише в Україні, а й на економічному просторі СНД. Найкрупнішим замовником продукції акціонерного товариства є Російська Федерація. Вектор зовнішньоекономічної

діяльності підприємства зміщується на країни, які мають великі запаси стратегічної сировини.

Висновки. Таким чином, зовнішньоекономічні відносини України мають сприяти якомога ширшому залученню її в міжнародну торговельну систему; стимулюванню експорту продукції, особливо продукції високотехнологічних виробництв; активному стимулюванню іноземних інвестицій, залученню їх у сферу приватизації, спрощенню візового режиму для іноземних інвесторів, закріпленню прав інвесторів на придбання у власність земельних ділянок, на яких розміщуються об'єкти інвестування; посиленню зовнішньоекономічної геополітичної диверсифікації.

Експорт України має вдосконалюватися шляхом оптимізації структури, розширення асортименту товарів, підвищення частки високотехнологічної продукції, виходу на нові ринки збуту. Імпорт здійснюватиметься шляхом різкого зменшення залежності від ввезення енергоносіїв, створення імпортозамінних виробництв. Від вміння проводити зовнішньоторговельну діяльність залежить економічна безпека України.

Аналіз торговельно-економічних відносин України та ЄС свідчить про недостатнє використання в цих відносинах наявного в обох сторін потенціалу, а також про існування ряду серйозних проблем, що гальмують їх поступальний розвиток. Ці проблеми набувають особливої актуальності після розширення Європейського Союзу, що поширив на його нових членів чинний у ЄС єдиний торговельний режим. Це ставить на порядок денний нові питання стосовно виведення торговельно-економічних відносин України та ЄС на якісно вищий рівень, надання їм реальної, а не декларативної інтеграційної спрямованості.

Європейське та євроатлантичне покликання для України було і залишається стратегічним напрямом і магістральним шляхом вирішення внутрішніх і зовнішньополітичних, економічних і соціокультурних проблем суспільного розвитку, ствердження її в світі як незалежної, потужної, авторитетної і конкурентоспроможної держави. По суті – це єдино можливий засіб ефективної модернізації українського суспільства і країни. Цей вибір обумовлений історичними, геополітичними, географічними, соціокультурними і ментальними характеристиками, продиктований потребами розгортання загальної динаміки посттоталітарного і постіндустріального розвитку, глобалізації та євроінтеграційних процесів, з якими людство вступило у XXI століття.

Література

1. Тодоров І.Я. Україна на шляху до європейської та євроатлантичної спільноти: Монографія. – Донецьк: ДонНУ, 2006. – 268 с.

2. Євроінтеграційний поступ України // Інформаційний бюлетень з євроінтеграційних питань. Щомісячне електронне видання Координаційного бюро європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України. - № 2. - (березень) 2010 р. - 18 с.

3. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності Сумської області за 2009 рік // Управління інвестиційної та зовнішньоекономічної політики Сумської облдержадміністрації. - 2010 р. - 55 с.

4. www.ukrexport.gov.ua

УДК: 339.9

РОЗВИТОК ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АПК СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Михайлов А.М., Костик О. В.

Стаття присвячена визначенню особливостей здійснення зовнішньоекономічної діяльності агропромисловими підприємствами Сумської області. Проаналізовано динаміку експортних та імпортних операцій регіону. Запропоновані пріоритетні напрями інвестування в аграрний сектор.

Актуальність теми дослідження. Вступивши в нове тисячоліття, агропромисловий комплекс постав одним з найбільш ефективних секторів економіки розвинутих країн світу. Більше ніж 100 років інтеграційні процеси в тих чи інших формах є визначальними чинниками динаміки розвитку окремих аграрних галузей та й сільськогосподарства в цілому.

Головним чинником стабільного розвитку виробництва та експорту продукції АПК України є випереджувальна реакція на процеси, що відбуваються на світовому ринку. Розвиток зовнішньої торгівлі, зокрема нарощування експорту країни на світовому ринку, збільшення або, принаймні, збереження його питомої ваги у світовій торгівлі є надзвичайно важливим чинником функціонування національної економіки будь-якої держави. Динамічний розвиток ринкових відносин, інтеграція України до Світової організації торгівлі та недоліки в регулюванні діяльності аграрних підприємств зумовлюють необхідність дослідження процесів формування конкурентного середовища в зовнішньоекономічній діяльності.

В свою чергу, акценти зовнішньоекономічної діяльності України все активніше зміщуються до регіонів, де накопичено значний виробничий та експортний потенціал. У зв'язку з цим, одним із стратегічних напрямків розвитку Сумської області є входження її економіки до системи міжнародних і світових господарських стосунків та нарощування експортного потенціалу конкурентоспроможних товарів.

Аналіз останніх досліджень щодо визначеної проблеми. Результати дослідження загальних питань розвитку АПК і його галузей, сфер висвітлені у працях провідних вітчизняних та зарубіжних учених: В.Г. Андрійчука, П.П. Борщевського, Б.З. Дворкіна, П.К. Канінського, М.Ю. Коденської, М.І. Маліка, В.Я. Месель-Веселяка, В.Д. Мінгалева, О.М. Онищенко, Б.І. Пасхавера, О.А. Родіонової, П.Т. Саблука, О.М. Сьоміна, В.К. Терещенка, М.А. Хвесика, В.М. Яценка та інших. Особливостям розвитку зовнішньої торгівлі агропромисловою продукцією присвячені дослідження таких вітчизняних вчених як В.І. Бойка, В.І. Губенка, С.М. Кваші, А.М. Кандиби, І.В. Кобути, О.Ф. Луки, А.А. Фесини. Цими вченими зроблений вагомий

внесок щодо удосконалення механізму формування конкурентного середовища в зовнішньоекономічній діяльності підприємств. Разом з цим, регіональні особливості функціонування агропромислових підприємств Сумської області при здійсненні ЗЕД потребують додаткового вивчення.

Метою статті є вивчення особливостей здійснення зовнішньоекономічної діяльності агропромисловими підприємствами Сумської області та визначення перспективних напрямків щодо підвищення рівня їх ефективності.

Виклад основного матеріалу. Сільське господарство є єдиною галуззю в Україні, яка демонструє зростання у період фінансово-економічної кризи, так у 2009 році порівняно з 2008 роком ріст валової продукції склав 0,1%. Всі інші галузі демонстрували показники спаду виробництва. Позитивні результати роботи сільського господарства стали можливими, у тому числі і завдяки успішній експортній діяльності.

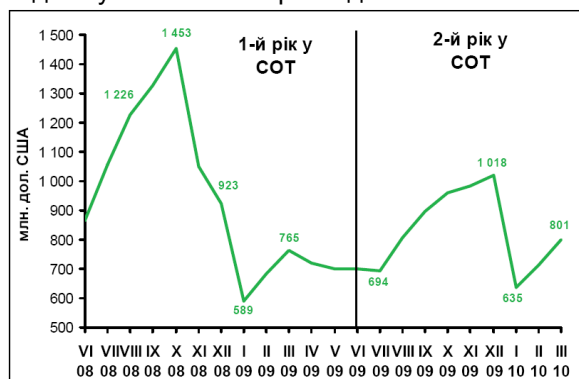

Рис. 1 Динаміка експорту сільськогосподарської продукції після приєднання України до СОТ

Джерело: Державний комітет статистики України

Порівняно з першим роком членства в СОТ обсяги експорту сільськогосподарської продукції у вартісному виразі зменшились на 17%, проте такий результат все одно можна вважати успішним: по-перше, протягом року спостерігався, в цілому, позитивний тренд обсягів експорту сільськогосподарської продукції (рис. 1), завдяки сприятливій ціновій кон'юктурі на зернові, олійні культури та соняшникову олію; по-друге: значне збільшення експортних поставок, що спостеріга-